

חכמי אשכנז

לקט מבחר של עשרים וששה ספורים
מתוך סדרת 'המאורות הגדולים'
על מפעל חייהם של חכמי אשכנז בדורות האחרונים,
מלומדים בציונים אותנטיים ומרגשים מפרי מכחולם של האמנים:
אבישי חן, תמר צייטלין ושרה קונפניצקי

מאת הרב אברהם אוהיון
עריכת לשון: שאול עובדיה פתיה

ציון לנפש חיה

הספר מוקדש לע"נ הטהורה
של האי גברא רבא ויקרא,
ידידי ורעי היקר והאהוב,
אשר מסר נפש למען התורה הקדושה
ולמען קירוב יהודים לאביהם שבשמים.
איש החסד ובעל מידות תרומיות,
מחבר הספרים החשובים ומזכה הרבים,
שמן תורק שמו:

הרה"ג **גרשון אברהם ברמן** בן רפאל ז"ל

נלב"ע בש"ק פרשת אמור
ו' באייר תשע"ו

רוח ה' תנחנו בגן עדן ונפשו בטוב תלין
עם שאר צדיקים וחסידים,
ולא יוסיפו אלמנתו מנב"ת תחי'
ומשפחתו המפוארה לדאבה עוד,
ויקויים בנו "ובילע המוות לנצח",
אמן.

סטודיו "יקרות"

מציע שירותי הוצאה לאור
מקצועיים ברמת גימור גבוהה:

כתיבה, הקלדה, עריכה, עריכת לשון, הגהות, ניקוד,
עימוד, עיצוב עטיפה, עיצובים גרפיים והדפסה.

לקבלת הצעה 050-4164500

עריכת לשון:
הרב שאול עובדיה פתיה

ניקוד והגהות:
יהודית הירשמן

ציורים:
אבישי חן
תמר צייטלין
שרה קונפניצקי

עימוד ועיצוב:
מירי פלקסר

ניהול גרפי:
אברהם אוהיון

©
כל הזכויות שמורות

להוצאה לאור
ספרי הודיה בן דוד

נדפס בישראל תשרי תשע"ז
אין להעתיק או להפיץ ספר זה
או קטעים ממנו בשום צורה
ובשום אמצעי אלקטרוני או מכני
לרבות צילום והקלטה
ללא אישור בכתב מהמוציא לאור

Printed in Israel

להזמנת כל ספרי
הרב אברהם אוהיון
ולמשלוחים
בכל רחבי הארץ:

050-4164-500

ohayon.books.co.il

הקדמה להורים

לפני כשלוש שנים נולד הספר הראשון בסדרת 'המאורות הגדולים'. הספר, שצבר פופולריות רבה ונמכר בתוך זמן קצר בעשרות אלפי עותקים, הביא בעקבותיו את הספר השני והשלישי בסדרה. וזו הפכה לסדרה הפותחת בסדרת הספרים הערפית והחשובה על קורותיהם של גדולי ישראל, אדירי הדעה, עמודי התורה וההוראה בדורנו ובדורות האחרונים, סדרה שקבלה את השם: **"המאורות הגדולים"**.

בשלוש השנים שחלפו, ראו אור למעלה מעשרים וחמשה ספרים, על מרן הגאון רבי יוסף שלום אלישיב, על מרן הגאון רבי שמואל הלוי וואזנר, על מרן הרב שף, על הצדיק מיבנאל, על מרן רבי חיים קניבסקי, על מרן ראש הישיבה הגאון רבי אהרן יהודה לייב שטיינמן ועוד ועוד.

מטרת הספרים הללו – כפולה. האחת, להחדיר בלבותיהם של ילדינו ערכים נאצלים, מדות ומוסר, אהבת תורה ויראת שמים, בבחינת: "מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי". והשנייה, לאפשר לילדינו הכרות מעמיקה עם דברי ימיהם של גדולי הדור, עמודי העולם, בבחינת: "והיו עיניך ראות את מוריה".

ואכן, מאות אלפי הספרים שנמכרו בשוק, כמוהם כשגירים נאמנים למלוי שתי המטרות החשובות. נתן לומר בברור, כי מאות אלפי ילדים מוצאים את עצמם בקיאים יותר ויותר במעשי צדיקים מגדולי הדורות, כאשר בד בבד הם מתעניינים ומזדככים, ונפשם סופגת אל קרבה ערכים ומדות טובות, הנובעים מרצון עז ואמתית לחקות את גדולי הדור, באהבת התורה והאולת, בכבוד הבריות, ביראת שמים ובמעשים טובים.

רבים וטובים מדווחים, כי הם מקפידים לעקב אחר הסדרה המתפתחת ולרכש כל ספר שרואה אור במסגרתה.

ואולם, ישנם רבים שאינם מסגלים לכה. וזאת, על אף שאנו עושים הכל בכדי להוריד את מחירי הספרים, על אף העליות הכבדות הנובעות מן ההשקעה העצומה בלקוט, בציור ובעריכה.

לשם כך יצרנו את הספר הנוכחי, **'חכמי אשכנז'**, שהוא לקט מבחר מתוך סדרת **'המאורות הגדולים'**.

ב'חכמי אשכנז' מלקטים עשרים וחמשה ספרים, ספור אחד או שנים לכל גדול, צדיק וקדוש, כאשר באמצעות ספרים אלו יוכל הקורא הצעיר להתודע בספר אחד למגוון רחב של ספרים, ולמספר רב של גדולי ישראל.

'חכמי אשכנז' אינו נופל בהשקעתו מקודמיו בסדרה זו, ואנו תקנה ותפלה, כי חפץ ה' בידינו יצלח, להמשיך ולהאדיר את שמם של גדולי ישראל, המאורות הגדולים, אשר בדרכם אנו צועדים.

וכאן המקום להודות לבורא עולם על שסיע בידי עד הלום, ובפרט בכל הקשור במישרין ובעקיפין לחנוך ילדי ישראל ברוח ישראל סבא. במה אקדם ה', אפך לאלקי מרום, על כל הטובה אשר גמלני עד כה?

ראשית, אשגור מלות ברכה לעורך הלשון המקצועי והמיוחד, ידידי ורב חביבי, הרה"ג **רבי שאול עובדיה פתיה שליט"א**. תודה מיחדת לאמנים המהללים, הצירים היקרים, הלא הם **אבישי חזן, תמר צייטלין ושרה קונפניצקי** הע"י על ציורי הספר המפלאים. חפנים של תודה והערצה לנכדנית והמגיחה המקצועית, הגב' **יהודית הירשמן**. בן אודה למעצבת והגרפיקאית ביד אמן, הגב' **מירי פלקסר**, על עמוד הספר. ולגרפיקאית **שרה איטח** על עיצוב העטיפה.

אחרית דבר אודה לרעייתי הכבודה והחשובה, אשת חיל עטרת בעלה, מרת **נעמה** תחי', אשר היא כדבר המעמיד לכל מלאכת הקדש, משלה אני פועל, ממנה אני שואב את כוחותי, ולה אני חב את הכרת תודתי, כי לולא סיועה התמידי בכל המפעל הגדול הזה, לא יכלתי לברך על המגמר של שום יצירה, ולפיכך - שלי ושלכם, שלה הוא. יזכנו ה' לחיים ארכים ומתקנים ולראות נחת מכל עמלנו, אמן.

תשרי תשע"ז
אברהם אהרון

תכן ענינים

- לשון הרע על ה'חפץ חיים'..... 8
- ביצד חלפה מחלת השחפת?..... 10
- כף מלמדים!..... 12
- ספר באורים ל'שב שמעתתא' ודירה צנועה..... 14
- התקרה המיתרת..... 16
- מדוע התבטל הרב ז'ולטי כלפי מרן?..... 18
- כשרבי שלמה אלקבץ מבקש..... 20
- להיכן נעלם 'הסטיפלר'?..... 22
- חדש של מלחמה..... 24
- "גם התפלה שלך, יכולה להועיל לי..."..... 26
- רבית מהדרת..... 28
- נמלט מן הכבוד..... 30
- כפשוטו ממש..... 32
- חשבון רוח והפסד..... 34
- ולאן הלך הנשיא..... 36
- ברכות הדדיות..... 38
- לא מבין בסוסים..... 40
- כשאוהבים את אבא שבשמים..... 42
- מוחל לכל אדם!..... 44
- לזכור את כל סימני התשב"ץ..... 46
- "אתה רוצה לעזור לו? תמצא תרוץ!"..... 48
- שאלה אחת פחות!..... 50
- הכאבים שנעלמו..... 52
- מי רכש את המגרש?..... 54
- אוצר הקלטות של מרן..... 56
- גם בגיל מאה..... 58

לשון הרע על ה'חפץ חיים'

עת צהר'ים. בקרון הרפכת המובילה לראדין ישבו שני יהודים, זה לצד זה. שניהם התעתדו לרדת בתחנה הסמוכה לראדין.

"יודע אתה?" פנה אחד הנוסעים לישוב לצדו, "נוסע אני לראדין, להתברך מפיו של גדול הדור, ה'חפץ חיים".

הוא לא ידע, כי הישוב לצדו, אינו אלא ה'חפץ חיים', בכבודו ובעצמו...

"כתושב ראדין, בודאי שמעת על הצדיק המפלא ה'חפץ חיים', הלא כן?" המשיך האיש בשיחתו, "האם זכית לראותו אי פעם?"

"אה", בטל ה'חפץ חיים' את דבריו במחי יד, "הוא אינו צדיק כזה גדול. הוא יהודי פשוט, ככל יהודי העירה..."

"מה?!" רתח האיש מזעם, "כיצד אתה מדבר על גדול הדור?! והלא כלם מספרים עליו, שהוא צדיק עצום, גאון וקדוש!"

"ואני אומר לך, שהוא סתם יהודי פשוט!" התעקש ה'חפץ חיים'.

"חצוף שקמוף!" הטיח האיש ב'חפץ חיים', "איני מסגל לשבת לידי!" והוא קם ממקומו, עזב את הקרון ועבר לקרון אחר.

שעה קלה חלפה, והרפכת הגיעה לראדין. מהר האיש לרדת מן הרפכת, ושאל למקום מגוריו של ה'חפץ חיים'. באשר הגיע אל הבית ובקש לפגש ברב, אמרו לו בני הבית: "הרב יגיע עוד מעט, שב והמתן לו..."

ישב האיש והמתין לבואו של ה'חפץ חיים', והנה נפתחה הדלת ודמותו של ה'חפץ חיים' נראתה בפתח. לבו של האיש כמעט ועמד מפעם. פניו חורו וידי החלו לרעד. האמנם?! הלא זהו האיש שישוב לצדו ברפכת... הוא קרס תחתיו, לרגליו של ה'חפץ חיים' והחל ממרר בבכי. "רבי, מחל לי על שלא נזהרתי בכבודך ברפכת..." יבב.

אך ה'חפץ חיים' מהר להקימו על רגליו. "אין לך על מה לבקש מחילה. אני הוא שצריך לבקש ממך מחילה, על שאמרתי לך דברים שצערנו אותך. באותה שעה למדתי, שאסור לאדם לדבר לשון הרע, אפילו על עצמו..."

שואב המים

רבי יוסף זונדל מסלנט, רבו של רבי ישראל סלנטר, היה גאון עצום, ואציל נפש. מדותיו הטובות היו לשם דבר, וענותנותו היתה נפלאה.

פעם אחת, עברה ליד ביתו אשה אלמנה. היא חפשה את שואב המים, כיון שרצתה שיוביל אל ביתה כמה דליי מים.

אף האלמנה לא מצאה את שואב המים, ולפתע הבחינה ברבי יוסף זונדל. רבי יוסף זונדל היה לבוש בפשטות, כאיש עני, והאלמנה שלא הכירה אותו, חשבה כי אולי הוא שואב המים.

"האם אתה הוא שואב המים?" שאלה, ורבי יוסף זונדל הנהן בחיוב.

"האם תסכים להוביל לביתי חמשה דליי מים, תמורת תשלום, כמובן?"

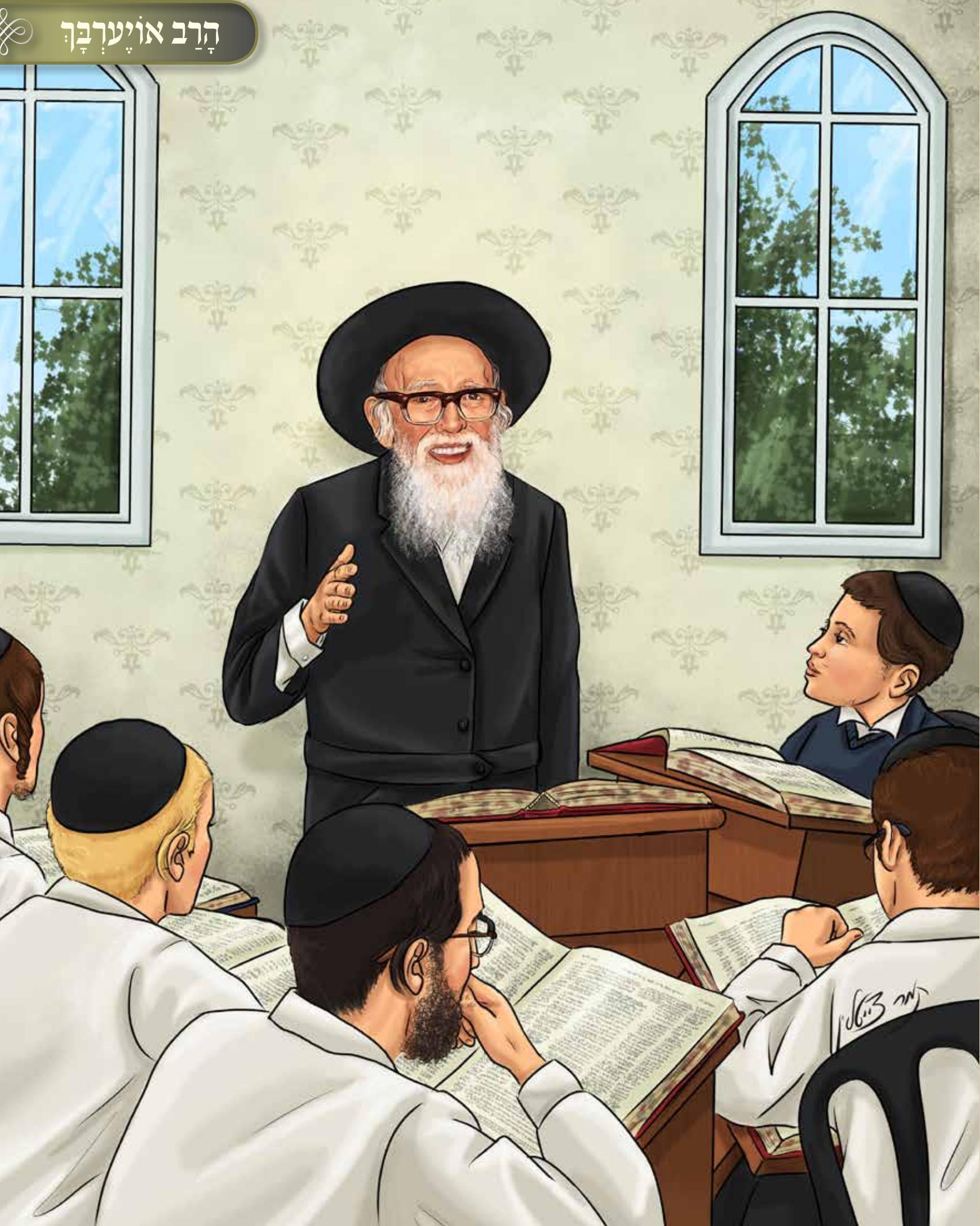
"בשמחה", השיב רבי יוסף זונדל, והלך אל הבאר, לשאב עבור האלמנה חמשה דליי מים. האלמנה שמחה מאוד, על שמצאה את "שואב המים", וכאשר סיים רבי יוסף זונדל את מלאכתו, בקשה לשלם לו.

אבל רבי יוסף זונדל דחה אותה בנימוס. "אין צורך", אמר, "בפעם הבאה שאשאב עבורך, תשלמי לי".

האלמנה הסכימה ברצון לדחית התשלום, אולם לאחר שבוע, כאשר חפשה את "שואב המים", כדי לשלם לו, התברר לה כי לא היה זה שואב המים, אלא הגאון הצדיק, רבי יוסף זונדל.

חרטה מלאה את לבה, כיצד העזה להטריח כך תלמיד חכם צדיק, במלאכה כה פשוטה, והיא עלתה אל ביתו, לבקש את סליחתו.

אבל רבי יוסף זונדל, שהיה בעל עין טובה, רוח נמוכה ונפש שפלה, כלל לא הבין מדוע היא מבקשת את סליחתו. "הלא אני צריך להודות לך" אמר בחינה, "על שזכית אותי לגמול עמך חסד בגופי..."

למידיו של רבי שלמה זלמן ישובו מרתקים. מסכתות בבא קמא פתוחות לפניהם, והם מקשיבים להסבריו הקולחים בענן בור המתגלגל ברשות הרבים.

"לפני שנים לא רבות", ספר הרב, "היו מוכרים במכלת השכונתית מלח וסכר מתוך שקים גדולים. והנה, הגיע קונה למכלת ובקש קילוגרם סכר. הוציא המוכר סכר מן השק, שקל אותו, הוסיף והפחית, עד שהגיע לכמות מדויקת של קילוגרם. כך יכלו לקנות כל כמות של מלח וסכר".

התלמידים המתינו מרתקים להמשך הדברים, מהם יבינו מה ענין השקים למסכת בבא קמא, והרב המשיך. "עכשו, תארו לעצמכם מקרה עגום שפנה. לקוח בא ובקש שקית סכר, והמוכר טעה ושקל לו מלח. הגיע הלקוח הביתה, ובלי לבדוק את תכולת השקית, תבל בה את מאכלי השבת כדי להמתיקם. אף אבוי, טעמם של המאכלים נפגם, מי יכול להכניס לפה מאכלים מלוחים כל כך?!"

"הבה נברר", הגיע הרב לעקר, "האם המוכר חייב לשלם ללקוח על הפסד המאכלים? ובשלשון ההלכתית: האם יש למלח דין 'בור המתגלגל', שבעליו חייב לשלם על הנזק שנגרם על ידו?"

לאחר המחשה כה מעשית, זכרו התלמידים היטב את הסוגיה ואת ההלכה, והדברים נחקקו בלבם. כך, לדגמה, כאשר עסקו בסוגיה מסימת ודנו אם דבר מאכל שאינו נאכל בשבת – הרי הוא מקצה, המחיש הרב ושאל: "האם נאמר דין זה גם על לחם שחור, שאותו לא נוהגים לאכל בשבת?!"

בדרך זו הרגיל את תלמידיו למחשבה בוחנת, לבדיקת הצדדים המעשיים לאור הסוגיה, וללמוד יסודי של הסוגיה והראשונים באופן שהסוגיה תתבהר לכל פרטיה, עד לאותם פרטים הנוגעים הלכה למעשה.

על דרך למודו זו של רבי שלמה זלמן יש להביא את המספר במדרש (בראשית רבה י, ט): "אמר רבי חנינא, משכני רבי ישמעאל אצל פנדק אחד ואמר לי: כאן התפלל אבא תפלה של שבת בערב שבת".

ושואלים על כך: לשם מה הביא רבי ישמעאל את רבי חנינא עד לאותו פנדק? האם לא יכול היה לתאר לו את הפנה שבו התפלל אביו, וכך לומר לו את הדין שנבע מאותה תפלה?

ומסבירים, כי אכן, כדי להמחיש ולחדד את פרטי הענין, היה כדאי להטריח את רבי חנינא עד לאותו פנדק, כי ההמחשה מבהירה יותר מכל הסבר.